

KULTÚRA V KRAJI

Kontext a možnosti rozvoja

Svetlana Waradzinová
vedúca oddelenia kultúry BSK

07. 12. 2021

PHRSR A JEHO POZÍCIA V REGIONÁLNOM ROZVOJI

• **PHRSR je strednodobý strategický dokument kraja, ktorý nastavuje smerovanie a priority rozvoja kraja pre nové programové obdobie s výhľadom do roku 2030.**

Legislatívne východiská

• **PHRSR je vypracovaný v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z aktuálne platnej legislatívy (zákon 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja) a s cieľmi a prioritami Agendy OSN pre udržateľný rozvoj 2030, Víziou a s stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030 (Slovensko2030) a podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu.**

Metodické východiská

- **Pri tvorbe dokumentu sa rešpektovali aktuálne metodické dokumenty pre tvorbu PHRSR:**
 - Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného Smart (inteligentného, rozumného) rozvoja (z januára 2020);
 - Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021–2027 (z augusta 2020);
 - Správnosť metodiky PHRSR konzultovaná so zástupcami gestora pre regionálny rozvoj (MIRRISR).

SCHVÁLENIE PHRSR, JEHO MONITOROVANIE A HODNOTENIE

Schválenie PHRSR BSK - Zastupiteľstvo BSK

Každoročne:

Správa z hodnotenia PHRSR BSK, prostredníctvom ktorej sa zabezpečuje monitorovanie a hodnotenie plnenia PHRSR BSK;

Aktualizácia Akčného plánu Úradu BSK pre implementáciu PHRSR na nasledujúci kalendárny rok.

Štvrtročne:

Odpočet plnenia projektov Akčného plánu Úradu BSK pre implementáciu PHRSR.

Prepojenie globálneho cieľa a strategických cieľov a priorít

GLOBALNÝ CIEĽ:

Posilniť udržateľnosť mobility, zefektívniť ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia, skvalitniť systém vzdelávania, zefektívniť podporu kultúrneho dedičstva, turizmu, športu a podnikania, podporiť kvalitnú vybavenosť územia a zlepšiť riadenie verejnej správy.

CIEĽ 1:

Posilniť udržateľnosť mobility a odolnosť dopravného systému

PRIORITA 1: Udržateľná mobilita

CIEĽ 2:

Zabezpečiť udržateľnosť využívania a efektívna ochrana prírodných zdrojov a zmierniť negatívne dôsledky zmeny klímy

PRIORITA 2: Kvalitné a udržateľné životné prostredie

CIEĽ 3:

Zmodernizovať a zvýšiť dostupnosť vzdelávacieho systému, podporiť výskumno-inovačné aktivity reagujúce na potreby spoločnosti, regiónu a Priemyslu 4.0 a zefektívniť podporu športových a voľnočasových aktivít a práce s mládežou

PRIORITA 3: Moderné školstvo, vzdelávanie a šport a kvalitná veda, výskum a inovácie

CIEĽ 4:

Zvýšiť rozmanitosť a kvalitu kultúry a podporiť udržateľnosť turizmu

PRIORITA 4: Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

CIEĽ 5:

Zvýšiť kvalitu zdravia obyvateľov

PRIORITA 5: Kvalitná a dostupná zdravotná starostlivosť

CIEĽ 6:

Vytvoriť kvalitnejšiu a dostupnejšiu sieť sociálnej starostlivosti a bývania

PRIORITA 6: Podpora sociálnej inklúzie a dostupná sociálna starostlivosť

CIEĽ 7:

Zmodernizovať technickú vybavenosť územia využívajúc SMART riešenia

PRIORITA 7: Moderná technická infraštruktúra a účinná bezpečnosť obyvateľov

CIEĽ 8:

Na princípe partnerstva a dátach zefektívniť riadenie verejnej správy

PRIORITA 8: Efektívne financovanie a komplexný rozvoj regiónu

Priority rozvoj

P4: Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

4.1 Využitie potenciálu vodného turizmu

4.2 Zlepšenie podmienok pre rozvoj turizmu v prírode

4.3 Inovatívna ponuka produktov turizmu a budovanie doplnkovej infraštruktúry

4.4 Rozvoj kultúry a kultúrno-kreatívneho priemyslu

Priorita 4 Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

Východisko - kľúčové výzvy a problémy v rámci priority

- **Zlý stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok**, ich nedostatočné využitie pre potreby domácich obyvateľov a návštevníkov kraja;
- **Obmedzené využitie potenciálu vodných tokov a plôch** pre vodný a rekreačný turizmus, zastaralá alebo chýbajúca infraštruktúra;
- **Nedostatočne rozvinutý vidiecky turizmus a agroturizmus** vo vidieckych subregiónoch kraja, potreba rozvoja udržateľného turizmu v prírode;
- **Chýbajúca infraštruktúra pre kongresy, konferencie a veľké eventy** na území mesta Bratislava;
- **Naakumulovaný modernizačný dlh kultúrnych inštitúcií**, vysoký podiel budov v zlom technickom stave, nízka miera digitalizácie a zavádzania moderných technológií;
- **Nedostatočná podpora kultúrno-kreatívneho priemyslu**, chýbajúca infraštruktúra;
- **Zaostávanie v oblasti propagácie, marketingu a inovácií**, nízka miera spolupráce medzi kľúčovými aktérmi kultúry a turizmu;
- **Nízka kvalita služieb** v určitých segmentoch, potreba vzdelávania pracovníkov v oblasti turizmu a kultúry;
- **Prevaha jednodenného a krátkodobého turizmu**, predovšetkým u zahraničných návštevníkov, relatívne nižšia ponuka aktivít mimo Bratislavy.

Priorita 4 Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

Strategický cieľ: *Zvýšiť rozmanitosť a kvalitu kultúry a podporiť udržateľnosť turizmu*

Kľúčový výkonnostný ukazovateľ: **zvýšiť podiel odvetví cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu na tvorbe HDP kraja**

Identifikovaná investičná potreba: **568 mil. EUR**

Strategické investičné balíčky a integrované projektové balíčky

•**Využitie potenciálu vodného turizmu**

- Skvalitňovanie infraštruktúry pre motorové plavidlá
- Skvalitňovanie infraštruktúry pre nemotorové plavidlá
- Rekreácia a športové vyžitie na vode, kúpeľný a wellness turizmus

•**Zlepšenie podmienok pre rozvoj turizmu v prírode a vidieckeho turizmu**

- Rozvoj ekoturizmu a geoturizmu
- Rozvoj vidieckeho turizmu a agroturizmu

•**Inovatívna ponuka produktov turizmu a budovanie doplnkovej infraštruktúry**

- Zlepšovanie manažmentu, propagácie a služieb udržateľného turizmu, rozvoj doplnkovej infraštruktúry
- Podpora udržateľnej mobility v nadväznosti na rozvoj turizmu
- Tematické cesty na území kraja vrátane ich cezhraničného presahu

•**Rozvoj kultúry a kultúrno-kreatívneho priemyslu**

- Zachovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva, podpora súčasného umenia
- Rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu
- Rozvoj kultúrneho a kongresového turizmu

Priorita 4 Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

Strategický cieľ: *Zvýšiť rozmanitosť a kvalitu kultúry a podporiť udržateľnosť turizmu*

Kľúčový výkonnostný ukazovateľ: **zvýšiť podiel odvetví cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu na tvorbe HDP kraja**

Identifikovaná investičná potreba na kľúčové projekty: **331,4mil. EUR**

Kľúčové projekty a oblasti na úrovni priority

- A. Záchrana, obnova a komplexné využitie národných kultúrnych pamiatok –rekonštrukcia a nové obsahové naplnenie obnovených NKP s prihliadnutím na potreby turizmu
- B. Využitie potenciálu vodného bohatstva kraja na rozvoj turizmu, predovšetkým prostredníctvom budovania a modernizovania infraštruktúry vodného turizmu
- C. Nové veľkokapacitné kultúrno-kongresové centrum v Bratislave
- D. Zlepšovanie podmienok pre rozvoj kultúrno-kreatívneho priemyslu, modernizovanie infraštruktúry
- E. Rozvoj vidieckeho turizmu a turizmu v prírode vo vidieckych subregiónoch kraja

Prehľad problémov, výziev v oblasti kultúry v BSK

(A) Stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok a kultúrnej infraštruktúry kultúry

Stručný popis kontextu:

Technický stav mnohých historických stavieb, pamiatok a kultúrnej infraštruktúry je dlhodobým problémom. Tento stav je predovšetkým spôsobený dlhodobým investičným dlhom a kompetenčnými spormi.

Hlavné problémy a výzvy:

(A1) Nevyhovujúci stavebno-technický stav niektorých kultúrnych pamiatok. Viaceré pamiatky regionálneho a národného významu potrebujú investície. Ide napríklad o synagógu vo Svätom Jure a Senci.

(A2) Nevyhovujúci stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry zriaďovanej kultúry, ktoré sú v správe BSK a pôsobia v nich organizácie zriadené BSK (Např. Malokarpatské múzeum v Pezinku alebo Malokarpatské osvetové stredisko Modra). Priestory, ktoré slúžia na expozíciu nespĺňajú súčasné požiadavky na moderné expozície a budovy majú dispozične obmedzený priestor na otvorené kultúrne podujatia (např. otvorené čítania, premietania, koncerty a pod.) alebo nevyhovujúci technický stav, ktorá napríklad spôsobuje vysokú vlhkosť priestorov. Ide napríklad na nevyhovujúci stavebno-technický stav Múzea Ferdiša Kostku v Stupave, Kaštieľa v Malinove alebo havarijný stav BBD.

(A3) Nevyhovujúci stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry nezriaďovanej kultúry. Dotačné schémy BSK neumožňujú čerpať prostriedky na malé stavebno-technické opravy. Aj nezriaďovaná kultúra je významne obmedzená stavebno-technickým stavom budov, ktoré nie sú majetkom BSK alebo obce a je spôsobený investičný dlhom z minulosti. Ide napríklad o budovu YMCA, v ktorej pôsobia viaceré občianske združenia a aktéri (např. hudobné kluby Majestic Music Club, kultúrne centrum A4 Nultý priestor).

Prekážky:

- Kompetenčné spory medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnym samosprávami.
- Slabá koordinácia medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnymi samosprávami.
- Legislatívne a politické prekážky pri dotovaní investícií do majetku, ktorý nie je majetkom BSK.
- Náročnosť procesu verejného obstarávania.
- Vysoké investičné náklady.
- Obmedzená možnosť BSK čerpať zdroje z európskych finančných mechanizmov.
- Relatívne nízka priorita oblasti kultúry v BSK v porovnaní s inými oblasťami.

Prehľad možných opatrení (A) Stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok a kultúrnej infraštruktúry kultúry

Hlavný problém/výzva	Metariešenie	Opatrenie	Zdroj financovania opatrenia	Zdroj návrhu
(A1) Nevyhovujúci stavebno-technický stav niektorých kultúrnych pamiatok	Ochrana, obnova a rozvoj pamiatkového fondu vrátane nového využitia pamiatok	Záchrana, obnova a nové využitie kultúrnej pamiatky - Synagóga vo Svätom Jure	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a obcou Svätý Jur.	PHSR
		Záchrana, obnova a nové využitie Múzea F. Kostku v Stupave	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a Stupavou.	PHSR
		Záchrana, obnova a nové využitie (Revitalizácia) kaštieľu a parku v Malinove	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a obcou Malinovo.	PHSR
		Zvýšenie miery bezbariérovosti všetkých kultúrnych pamiatok v správe BSK	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom.	PHSR
		Revitalizácia kaštieľa a parku v Stupave	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a Stupavou.	PHSR
		Revitalizácia Synagógy v Senci	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a Sencom.	PHSR, programové vyhlásenie J. Drobu
		Revitalizácia budovy Malokarpatského osvetového strediska v Modre	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom a mestom Modra.	PHSR, programové vyhlásenie J. Drobu
		Vytvorenie klasifikácie národnej kultúrnej pamiatky (NKP) podľa ich významu a dôležitosti úradom BSK		PHSR
		Vytvorenie metodického usmernenia upravujúceho postup pri zachraňovaní pamiatky úradom BSK		Rozhovory
		Vytvorenie zoznamu dlhodobých investičných priorít a aktualizovanie zoznamu na ročnej báze úradom BSK		Fokusové skupiny

(A2) Nevyhovujúci stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry zriaďovanej kultúry	Obnova a rozvoj kultúrnych zariadení	Obnova budovy divadla Aréna	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom Bratislava.	Fokusové skupiny, dotazník
		Obnova stálej scény Bábkového divadla	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom Bratislava.	Fokusové skupiny, dotazník
		Modernizácia infraštruktúry a materiálno-technického vybavenia potrebného pre fungovanie Malokarpatskej knižnice v Pezinku	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom Pezinok.	Fokusové skupiny, dotazník, programové vyhlásenie J. Drobu
(A3) Nevyhovujúci stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry nezriaďovanej kultúry	Obnova a rozvoj kultúrnych zariadení	Úprava dotačných schém (BRDS), ktorá by umožnila čerpať finančné prostriedky aj na malé stavebno-technické opravy (napr. oprava havarijného stavu) pre subjekty nezriaďovanej kultúry	Existujúce finančné prostriedky v BRDS a rezerva predsedu BSK.	Fokusové skupiny

(B) Kultúrna infraštruktúra pre zriaďovanú a nezriaďovanú kultúru – modernizačný dlh

Stručný popis kontextu:

Chýbajúca kultúrna infraštruktúra (priestory, štúdiá, technika a pod.) patrí medzi najvýraznejšie problémy v BSK v oblasti kultúry. Konkrétne ide hlavne o obmedzené množstvo nehnuteľného majetku BSK, ktorý by mohol byť využitý pre potreby kultúry. Nezriaďovaná kultúra v BSK má tak obmedzené možnosti na tvorbu a prezentáciu kultúry a zároveň nie je dostatočne využívaná aktuálna infraštruktúra, ktorú dominantne využíva zriaďovaná kultúra v BSK.

Hlavné problémy a výzvy:

(B1) Chýbajúca infraštruktúra. Uvedené sa týka všetkých oblastí kultúry, špecificky napríklad performatívneho umenia. Samostatným problémom, ktorý zvýraznila pandémia covid-19 a potreba tvorby umenia v online priestore, je chýbajúce technické zabezpečenie tvorby a diseminácie umenia (nahrávacie štúdiá, technika, a pod.).

(B2) Absencia vonkajšieho priestoru na prezentáciu umenia a kultúry. Chýba amfiteáter v dobrej dopravnej dostupnosti v BSK, ktorý by slúžil na koncerty, divadelné predstavenia alebo premietanie filmov.

(B3) Absencia infraštruktúry kolaboratívneho charakteru so službami inkubátora a akcelarátoru. Nová Cvernovka má potenciál pre kultúrny a kreatívny priemysel, no aktuálne neplní úlohu kolaboratívneho hubu pre širšie spektrum kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Kolaboratívny hub by mal plniť úlohu nielen dostupných priestorov na tvorbu a vývoj, ale aj priestoru na spoluprácu naprieč sektormi a subregiónmi.

(B4) Koncentrácia infraštruktúry v hlavnom meste. Kultúrna infraštruktúra je z prirodzených dôvodov koncentrovaná v hlavnom meste Bratislava a BSK nedostatočne využíva potenciál celého kraja. Príkladom je koncentrácia zriaďovanej divadelnej scény v meste Bratislava.

Prekážky:

- Kompetenčné spory medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnymi samosprávami.
- Slabá koordinácia medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnymi samosprávami.
- Náročnosť procesu verejného obstarávania.
- Potenciálne vysoké investičné náklady.
- Chýbajúce dáta a tzv. mapa aktérov ich potrieb, záujmov a vzťahov v oblasti kultúry v BSK.
- Množstvo aktérov z rôznou mierou profesionalizácie z rozličnými potrebami, čo potenciálne zvyšuje politické, ale aj časové náklady.
- Vysoké koordinačné náklady.
- Obmedzená možnosť BSK čerpať zdroje z európskych finančných mechanizmov.

Prehľad možných opatrení (B) Kultúrna infraštruktúra pre zriaďovanú a nezriaďovanú kultúru – modernizačný dlh

Hlavný problém/výzva	Metariešenie	Opatrenie	Zdroj financovania opatrenia	Zdroj návrhu
(B1) Chýbajúca infraštruktúra	Rozvoj kultúrnych organizácií v oblasti scénického (performatívneho) umenia	Transformácia a/ alebo vytvorenie priestorov pre účely performatívneho umenia (budova vrátane zázemia - šatne, skladové priestory, maskérne, vybavenia a personálneho zabezpečenia- kultúrny dom ("venue", "kulturhaus")	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou, v ktorej by bola tzv. venue vytvorená, spolupráca so súkromným sektorom.	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny
		Vytvorenie systému rotácií umeleckých zoskupení v oblasti performatívneho umenia na scénach BSK (Aréna, Astorka, BAB), ktoré by boli vyberané cez otvorenú súťaž, prípadne na základe tém/oblastí, ktoré BSK vyberie		Fokusové skupiny
	Podpora projektu kreatívneho centra	Pokračovanie v podpore projektu Nová Cvernovka	Rozpočet BSK, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou.	PHSR, Erudio štúdia
		Podpora budovania malých kreatívnych centier v regióne BSK	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou, v ktorej by bolo kreatívne centrum, spolupráca so súkromným sektorom.	Erudio štúdia, Rozhovory
	Hľadanie novej kultúrnej infraštruktúry	Pasportizácia nevyužitých budov BSK	Rozpočet BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, Erudio štúdia
		Spolupráca a koordinácia BSK s Ministerstvom kultúry SR s obcami a mestami, ktoré majú v správe infraštruktúru (DPOH, Kaštieľ v Budmericiach a pod.)		Fokusové skupiny

Ponuka nevyužitých budov pre účely chýbajúcej infraštruktúry	Aktívny prístup v ponuke nevyužitých budov obciam, mestám a neziskovým organizáciám pre komunitné projekty a kultúrno-spoločenské podujatia a kreatívny priemysel		PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu
Podpora filmového priemyslu	Film Office pre BSK (regionálna kancelária na princípe Filmovej agentúry). Úlohou Film Office by bolo manažovať lokácie v rámci BSK, vyjednávať s majiteľmi lokácií, filmovými profesionálmi, filmovými tvorcami – zabezpečovala by zamestnanca ako lokačného manažéra, pomáha by s komunikáciou medzi úradmi a filmovými štábmi pri potrebe komunikácie s úradmi, políciou SR, hasičmi, sanitkou. Film Office by zabezpečovala asistenta na zabezpečenie ekologického nakrúcania - tak aby bol nastavený enviromentálny spôsob nakrúcania, prepájala by filmový priemysel s ostatnými priemyslami na území BSK.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestami a obcami v BSK, spolupráca so súkromným sektorom.	PHSR, Fokusové skupiny, Rozhovory
Podpora filmového priemyslu a kreatívneho regionálne centra	Súčasťou regionálneho kreatívneho centra (napr. súčasť Novej Cvernovky) by pre potreby (v BSK významného) filmového priemyslu mala byť tzv. dielňa, fundus a rezervoár umeleckých rekvizít, ktoré by fungovali na princípe opakovaného využívania, a taktiež post produkčné štúdio a zvukové štúdio. Okrem toho by mali byť k dispozícii priestory pre zahraničných i domácich filmárov – kancelárie, stretávacie miestnosti, konferenčné priestory, ktoré by mohli využívať. Pri tejto infraštruktúre by BSK mohol fungovať ako partner filmu, alebo iba ako prenajímateľ.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou, v ktorej by bol takýto priestor, spolupráca so súkromným sektorom.	PHSR, Rozhovory

(B2) Absencia vonkajšieho priestoru na prezentáciu umenia a kultúry	Vytvorenie vonkajšieho priestoru na prezentáciu kultúry	Vytvorenie amfiteátra pre účely rôznych odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou, v ktorej by bol takýto priestor.	Fokusové skupiny
(B3) Absencia infraštruktúry kolaboratívneho charakteru so službami inkubátora a akcelarátor	Podpora aktivít rozvíjajúcich podnikanie v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu	Vytvorenie infraštruktúry kolaboratívneho charakteru so službami inkubátora a akcelarátor, poradenstva v rôznych oblastiach (právo, účtovníctvo, podnikanie a pod.)	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom.	PHSR, Fokusové skupiny
		Aktívne sieťovanie aktérov v kultúrnom a kreatívnom priemysle (organizácie prezentácii, stretnutí s donormi a pod.)	Rozpočet BSK	
(B4) Koncentrácia infraštruktúry v hlavnom meste	Rozširovanie infraštruktúry v celom BSK	Na základe pasportizácie nevyužitých budov BSK identifikovať potenciál na rozvoj kultúrnej infraštruktúry v málo pokrytých okresoch (Malacky, Senec)	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestom/obcou, v ktorej by bol takýto priestor, spolupráca so súkromným sektorom.	Fokusové skupiny, dotazník, PHSR

(C) Dotačné schémy pre nezriaďovanú kultúru (BRDS a rezerva predsedu BSK)

Stručný popis kontextu:

Nezriaďovaná kultúra je BSK podporovaná prostredníctvom dvoch ekonomických nástrojov - dotáciami poskytovanými cez Bratislavskú regionálnu dotačnú schému (ďalej len ako „BRDS“) a individuálnymi dotáciami resp. prostredníctvom rezervy predsedu BSK. Disponibilné zdroje na nezriaďovanú kultúru neprekračujú 20 percent z prostriedkov, ktoré dostáva ako rozpočtové zdroje zriaďovaná kultúra. Rok 2020 predstavoval kvôli pandemickým opatreniam BSK zníženie týchto zdrojov pre nezriaďovanú kultúru o približne 50 percent. Tento nepomer vo finančnej podpore nezriaďovanej a zriaďovanej kultúry spôsobuje v kultúrnej obci napätie. BSK by sa mal usilovať o čo najefektívnejšie v kontexte dosahovania hodnoty za peniaze. Rovnako dôležité je však aj adresné podporovanie kultúry v BSK. Aktuálne nastavenie oboch dotačných schém neumožňuje naplno využívať potenciál tohto ekonomického nástroja.

Hlavné problémy a výzvy:

(C1) Grantové schémy nerozlišujú medzi etablovanými a začínajúcimi profesionálmi a profesionálkami. Etablovaní profesionáli s kvalitnými výstupmi v minulosti sú v grantových schémach každý rok posudzovaní ako neznámi umelci a umelkyne.

(C2) Grantové schémy sú len jednoročné schémy. Grantové schémy podporujú projekty na jeden rok, čo predstavuje riziko pre zachovanie kontinuity umeleckej tvorby a udržateľnosti. Uvedené taktiež negatívne vplyva mieru profesionalizácie nezriaďovanej kultúry.

(C3) Nízka predvídateľnosť procesu vyhodnotenia výzvy a požiadavka na okamžitú implementáciu. Termíny na predkladanie a vyhodnotenie predložených projektov v grantových výzvach nie sú stanovené dostatočne v predstihu tak, aby boli predvídateľné a predkladatelia a predkladateľky projektov vedeli termín hodnotenia. Zároveň schémy predpokladajú okamžitú implementáciu po schválení projektu, čo nie je vzhľadom na mnohé objektívne dôvody (napr. výška schválenej dotácie) vždy možné.

(C4) Nízka podpora cez dotačné schémy. Stratégia dotačných schém je podpora čo najvyššieho počtu projektov. Uvedené však spôsobuje, že žiadatelia a žiadateľky v priemere získajú jednu tretinu zo žiadaných financií. Dotácie BSK cez grantové schémy tak majú skôr formu transferov, ktoré dostane takmer každý, kto formálne správne vyplnil žiadosť.

(C5) Nízka miera hodnotenia kvality predkladaných a implementovaných projektov (ex post hodnotenie). Dotačné schémy vo veľkej miere podporujú projekty, ktoré spĺňajú formálne náležitosti (správnosť a presnosť vyplnenej žiadosti). Uvedené spôsobuje formalizáciu celého procesu predkladania žiadostí a vytvárania tzv. profesionálnych žiadateľov, ktorí vedia správne vyplniť formulár. Komisia však nedokáže, aj vzhľadom na vysoký počet žiadostí, vyhodnotiť kvalitu predkladaných projektov (prínos, relevantnosť, inaktívnosť a pod.).

(C6) Absentujúca vízia BSK, nedefinovanie dopytu. BSK nemá jasnú a zrozumiteľne zadanú víziu kultúry a jej verejnú hodnotu v BSK, ktorú by chcela aj prostredníctvom svojich grantových schém naplňať. BSK nedefinuje aký typ výstupu (formáty, obsahy, témy) chce podporovať.

(C7) Nízka flexibilita položiek v schválených projektoch. Schválené projekty môžu len v malej miere meniť jednotlivé položky v priebehu čerpania. Flexibilita položiek je však dôležitá pre manažment projektu.

(C8) Grantové schémy nepodporujú financovanie prevádzkových, mzdových nákladov a rekonštrukčných prác. Prevádzkové náklady (napr. prenájom priestorov) a mzdové náklady sú dôležité fixné náklady aj pre nezriaďovanú kultúru. Ich pokrytie výrazne ovplyvňuje udržateľnosť projektov a profesionalizáciu kultúry.

(C9) Chýbajúci systém pomoci v prípade neočakávaných situácií. Pandémia Covid-19 ilustrovala, že v prípade neočakávaných situácií, nie je BSK pripravený reagovať v dostatočnej miere na potreby nezriaďovanej kultúry (napr. schéma na podporu online tvorby alebo sociálna podpora profesionálov).

(C10) Absentujúca podpora pre online projekty a tvorbu. Dáta z dotazníka ukazujú, že v priemere dva z troch respondentov a respondentiek zaregistrovali online tvorbu a takmer polovica z tejto skupiny využila možnosť sledovania takejto tvorby viackrát do mesiaca a radi pokračovali aj v budúcnosti. Online tvorba je špecifická, pretože zážitok diváka je výrazne ovplyvnený kvalitou technického spracovania. Grantové schémy BSK dostatočne nezareagovali na túto zmenu a nový trend.

(C11) Nízka miera zohľadňovania komerčného charakteru projektov v grantových schémach BSK. Grantové schémy taktiež systematicky nezohľadňujú, či predkladaný projekt je komerčný (má napr. výnosy z predaja výrobkov, lístkov a pod.) alebo je nekomerčný (žiadne dodatočné príjmy).

(C12) Súčasné ekonomické nástroje sú rigidné a neadaptujú sa potrebám prostredia. Grantové schémy sú jedným z možných ekonomických nástrojov na podporu kultúry a kreatívneho priemyslu v BSK. Iné typy nástrojov napr. systém pôžičiek, alebo štipendií majú potenciál poskytnúť priestor na tvorbu a tým môžu výrazne stimulovať kultúru a kreatívny priemysel v BSK.

Prekážky:

- Vysoké politické náklady v prípade upustenia od stratégie podporenia všetkých, ktorí splnia formálne kritériá.
- Obmedzené finančné zdroje BSK.
- Relatívne nízka priorita oblasti kultúry v BSK v porovnaní s inými oblasťami.
- Nedostatočné kapacity ľudských zdrojov na oddelení kultúry na BSK.
- Chýbajúce dáta a tzv. mapa aktérov ich potrieb, záujmov a vzťahov v oblasti kultúry v BSK.
- Vnímanie nezriadovanej kultúry ako neprofesionálnej kultúry.

Prehľad možných opatrení (C) Dotačné schémy pre nezriaďovanú kultúru (BRDS a rezerva predsedu BSK)

Hlavný problém/výzva	Metariešenie	Opatrenie	Zdroj financovania opatrenia	Zdroj návrhu
(C1) Grantové schémy nerozlišujú medzi etablovanými a začínajúcimi profesionálmi a profesionálkami	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Vytvorenie samostatných grantových výziev pre etablovaných profesionálov a profesionálky a začínajúcich profesionálov a profesionálky (profesionálne/neprofesionálne umenie).	Rozpočet BSK, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, Erudio štúdia
		Vytvorenie a pravidelné aktualizovanie databázy žiadateľov v dotačných schémach BSK s cieľom evidovania podaných žiadostí, ich výstupov a ex-post hodnotením projektov (track record).	Rozpočet BSK	Fokusové skupiny
(C2) Grantové schémy sú len jednoročné schémy	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Vytvorenie viacročných grantových schém pre vybrané oblasti podpory.	Rozpočet BSK, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, Erudio štúdia
(C3) Nízka predvídateľnosť procesu vyhodnotenia výzvy a požiadavka na okamžitú implementáciu	Zvýšiť mieru predvídateľnosti grantových schém	Informovať o termínoch na predkladanie výziev (web, sociálne siete, databáza aktérov nezriaďovanej kultúry) v predstihu aspoň 6 mesiacov a umožniť žiadateľom, v prípade zníženia sumy žiadanej dotácie, ktorá vyžaduje a upravenie projektu alebo získanie ďalších zdrojov, časový priestor na prípravu implementácie aspoň 1 mesiac.		Fokusové skupiny
(C4) Nízka podpora cez dotačné schémy	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Prerozdeľovať definovaný finančný balík v grantových schémach menším počtom žiadateľov – uprednostniť kvalitu pred kvantitou.		PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, rozhovory
		Posilnenie grantového systému podpory začínajúcich aktérov kultúrno-kreatívneho priemyslu vytvorením samostatnej grantovej výzvy.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu

(C5) Nízka miera hodnotenia kvality predkladaných a implementovaných projektov	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Konzultácia projektov so subregiónmi, resp. zriaďovanými organizáciami BSK, ktorá obohatí zameranie výzvy o ich poznanie.	Rozpočet BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny
		Verejná prezentácia podporených projektov po ukončení (ex post hodnotenie) - festival podporených projektov, spojený s prezentáciou umelcov a umelkyní a diskusnými panelmi. Môže ísť aj o putovný formát „Tour de BRDS“.	Rozpočet BSK, spolupráca so súkromným sektorom a s obcami v BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, Erudio štúdia
(C6) Absentujúca vízia BSK, nedefinovanie dopytu	Podpora kultúrnych podujatí s medzinárodným rozmerom	Podľa vzoru Rakúska (napr. zámok Grafenegg alebo mesto Salzburg) by BSK malo iniciovať diskusiu o veľkom tzv. emblematickom podujatí, ktoré priláka aj zahraničných divákov napr. špičkový festival opery, klasickej hudby alebo festival typický pre región (v minulosti to bol napr. festival Devín). Je možné vytvoriť festival odvíjajúci sa od historicky významnej osobnosti alebo festival iného typu, aby bol odlišný, ale zároveň typický pre BSK.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca s mestami a obcami v BSK, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Erudio štúdia
	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Vypracovanie vízie kultúry (zadefinovanie dopytu – stratégia podpory projektov) v BSK a zadefinovanie verejnej hodnoty kultúry, ktorú chce BSK vo svojich grantových schémach podporovať (je možné napojiť na riešenie problému F1 a riešiť to spoločne).	Rozpočet BSK doplnený o grantové výzvy a v spoluprácou s expertmi/expertkami a výskumníkmi/výskumníčkami v danej oblasti	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, fokusové skupiny, rozhovory
		Koordinácia vytvorenej vízie BSK v oblasti kultúry (zadefinovanie dopytu – stratégia podpory projektov) s národnou úrovňou (FPU, AVF), lokálnou (Nadácia mesta Bratislavy) a ďalšími podpornými mechanizmami.	Rozpočet BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, fokusové skupiny
		Vytvorenie administratívne čo najjednoduchšieho (napr. nárokovateľné dotácie po splnení podmienok definovaných BSK) nástroja na podporu aktivít obcí, ktoré nespĺňajú parametre kultúrnych podujatí v rámci BRDS (napr. hody, jarmoky – kde kultúrny program nie je nosnou súčasťou podujatia).	Rozpočet BSK, spolupráca so súkromným sektorom a s obcami, v ktorých sú dané podujatia	PHSR, Erudio štúdia
	Podpora filmového priemyslu	Podpora tvorby filmov cez grantové schémy BSK (ako pri vzniku schémy BRDS), prípadne podpora iba určitého druhu filmov (napr. podpora krátkometrážnej tvorby, ktorá na Slovenku nie je), prípadne podpora iba určitého vývojového štádia filmu (vývoj a distribúcia).	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, rozhovory
	Investícia do výnimočnej oblasti umenia	Nasmerovanie väčšej podpory do jednej konkrétnej oblasti kultúry a kultúrneho a kreatívneho priemyslu, v ktorej v BSK existuje prostredie svetovej kvality. Väčšia miera podpory by pomohla dlhodobo zmeniť postavenie danej oblasti kultúry, podporiť aktivitu organizácií a zvýšiť povedomie verejnosti o kvalite umenia na Slovensku.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom, spolupráca s mestami a obcami v BSK	Erudio štúdia

(C7) Nízka flexibilita položiek v schválených projektoch	Uľahčenie manažmentu projektov	Umožnenie zmeny účelu schválených položiek. Stanovenie percentuálnej hranice z celkovej sumy schváleného projektu (napr. 20 %), kedy zmeny účelu položky nepotrebuje schválenie BSK.		Fokusové skupiny
(C8) Grantové schémy nepodporujú financovanie prevádzkových, mzdových nákladov a rekonštrukčných prác	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Umožnenie žiadania prevádzkových, mzdových nákladov a nákladov na pokrytie malých rekonštrukčných prác v grantových schémach BSK.		PHSR, fokusové skupiny
(C9) Chýbajúci systém pomoci v prípade neočakávaných situácií	Príprava na ďalšiu pandémiu	Príprava metodiky pomoci v čase nepredvídateľnej udalosti s výraznými negatívnymi vplyvmi na kultúrnu a kultúrny a kreatívny priemysel (napr. pandémie). Napr. zriadením fondu, ktorý bude poskytovať aj sociálnu podporu pre aktérov kultúry a kreatívneho priemyslu.	Rozpočet BSK doplnený o grantové výzvy a v spoluprácou s expertmi/expertkami a výskumníkmi/výskumníčkami v danej oblasti	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, rozhovory, Erudio štúdia
(C10) Absentujúca podpora pre online projekty a tvorbu	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Špecifická podpora BRDS alebo rezervy predsedu BSK aj pre infraštruktúru potrebnú pre online tvorbu.	Rozpočet BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, fokusové skupiny
		Podpora BRDS smerujúca na nové formáty projektov, najmä vzhľadom na online formu, ktorá sa rozvíjala najmä počas pandémie a bude tvoriť podstatnú časť výstupov aj v post-pandemickom čase.	Rozpočet BSK	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, fokusové skupiny, Erudio štúdia
(C11) Nízka miera zohľadňovania komerčného charakteru projektov v grantových schémach BSK	Úprava dotačnej schémy pre nezriaďovanú kultúrnu scénu	Zaviesť povinnosť žiadateľov uviesť, či projekt má určitý podiel komerčnej aktivity (napr. zdroje z predaja lístkov). Projekty s významnejšou komerčnou zložkou by mali mať podmienky vyššej miery spolufinancovania a viaczdrojového financovania.		PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny
(C12) Potreba nových foriem podpory – ekonomických nástrojov	Navýšenie finančných zdrojov pre nezriaďovanú kultúru prostredníctvom zavedenia nových ekonomických podporných nástrojov	Vytvorenie štipendijnej schémy na podporu umelcov.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu
		Zavedenie formy pôžičiek (napr. pre etablovaných žiadateľov s históriou výstupov)	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, Fokusové skupiny, rozhovory
		Zavedenie formy dotácie pre jednotlivcov a organizácie, ktoré vyrábajú výrobky a zohľadňujú pri ich tvorbe slovenský dizajn.	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, rozhovory
		Zavedenie finančnej podpory na záchranu pamätihodností (spolufinancovanie nákladov) pre súkromné subjekty	Rozpočet BSK doplnený o doplnkové zdroje európske štrukturálne a investičné fondy, dotácia zo štátneho rozpočtu, spolupráca so súkromným sektorom	PHSR, Programové vyhlásenie J. Drobu, rozhovory

(D) Dáta o kultúre v BSK

Hlavné problémy a výzvy:

(D1) Chýbajúca mapa aktérov pôsobiacich v kultúrnom a kreatívnom priemysle pôsobiacich v BSK.

(D2) Nedostatočné (ex post) hodnotenie efektívnosti rozdelených finančných prostriedkov cez grantové schémy a kvality výstupov.

(D3) Nedostatočná koordinácia kultúrnych udalostí v BSK.

(D4) Chýbajúci pravidelne aktualizujúci sa zoznam investičných potrieb BSK v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

(E) Úloha, postavenie a fungovanie zriaďovanej kultúry

Hlavné problémy a výzvy:

(E1) Nedostatok informácií o výkonnosti a využívaní zriaďovanej kultúry, monitorovanie a hodnotenie ich fungovania.

(E2) Nedostatočné kapacity v zriaďovaných organizáciách v regióne.

(E3) Nerovnomerné rozloženie pôsobenia zriaďovanej kultúry v subregiónoch BSK

(E4) Nedostatočná (nefinančná) podpora zriaďovaných organizácií.

(G) Digitalizácia

Hlavné problémy a výzvy:

(G1) Nedostatočná digitalizácia umeleckých diel a objektov kultúrneho dedičstva.

(G2) Nedostatočná popularizácia a prezentácia digitalizovaných diel v online priestore.

(H) Profesionalizácia v kultúre a kultúrnom a kreatívnom priemysle

Hlavné problémy a výzvy:

(H1) Nedostatok profesionálov v podporných činnostiach pre oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu.

Analýza územia okresu Malacky

B.9.1.3 Okres Malacky

Silné stránky	Slabé stránky
EKONOMIKA A HOSPODÁRSTVO • Lokalizácia viacerých významných zamestnávateľov a podnikov • Dobré podmienky pre umiestňovanie funkcií logistiky a skladového hospodárstva	SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ A INKLÚZIA • Limitované možnosti zamestnania ZŤP • Existencia segregovaných lokalít s rómskymi komunitami • Nedostatočná podpora inkluzívneho vzdelávania

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ

- Existencia zdravotníckeho zariadenia ústavnej starostlivosti

TURIZMUS

- Prírodné zaujímavosti, kultúrno-historické pamätihodnosti a festivaly
- Hustá sieť cykloturistických trás v hornatých častiach regiónu a pozdĺž rieky Morava
- Sezónna turistická rekreačná linka železnice (cyklovláčik Záhoráčik)
- Vodné plochy a toky v území vhodné na rekreáciu

- Udržateľnosť a nedostatočná podpora vzniku komunitných centier
- Nedostatok cenovo dostupného bývania a nájomných bytov
- Nedostatočná kapacita zariadení pre ľudí bez domova, osobitne so zdravotným postihnutím
- Chýbajúce integračné centrá
- Nepostačujúci rozsah terénnej práce
- Nízka miera adresnej pomoci
- Nedostatok aktívnych foriem začleňovania (pracovné príležitosti) pre ľudí bez domova
- Nedostatok informácií v inom ako slovenskom jazyku (pre cudzincov)
- Problémový prístup k vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti pre cudzincov
- Nedôvera vo verejné inštitúcie u cudzincov a nedostatok skúseností samospráv s prácou s cudzincami
- Vysoká zadlženosť obyvateľstva
- Vzrastajúci počet neúplných rodín, najmä žien samoživiteliek
- Príjmové nerovnosti
- Nízky počet zariadenia typu jasle

OBČIANSKA VYBAVENOSŤ

- Nedostatočná sociálna infraštruktúra (komerčná aj nekomerčná vybavenosť) najmä v „satelitoch“ (suburbiách) Bratislavy
- Vysoké hodnoty dostupnosti (najmä východných a západných) okrajových obcí okresu k najbližšej nemocnici
- Malý počet stredných škôl - stredná škola je lokalizovaná len v Malackách a obci Plavecký Štvrtok
- Problém s dostupnosťou ambulantnej starostlivosti na územiach mimo hl. m. SR Bratislavy

TURIZMUS

- Takmer absentujúci cestovný ruch - chýbajúce možnosti jeho rozvoja v protiklade k ostatným okresným mestám v Bratislavskom kraji
- Nedostatočne využívané územie na pobyty dlhodobého charakteru

Príležitosti	Ohrozenia
IDENTIFIKÁCIA ÚZEMIA • Poloha v prihraničnej oblasti-možnosť cezhraničnej spolupráce EKONOMIKA A HOSPODÁRSTVO • Potenciál pre ďalší rozvoj logistiky a skladového hospodárstva (potenciálne rozvojové plochy)	SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ A INKLÚZIA • Potenciálny vznik homogénnych etnických štvrtí OBČIANSKA VYBAVENOSŤ • Rýchla a nekontrolovaná výstavba nových štvrtí bez adekvátneho dopravného napojenia a vybavenia

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ A INKLÚZIA • Zriadenie zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa • Zriadenie služieb na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života • Zabezpečovanie služieb pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa • Podpora pre ľudí bez domova formou poskytnutia bývania a pomoci pri uplatnení na trhu práce • Lepšia integrácia cudzincov s cieľom pokrytia potrieb očakávaného nedostatku pracovných síl TURIZMUS • Rekreačný potenciál oblasti s dôrazom kladeným na vodnú rekreáciu (rieka Morava, jazerá - štrkoviská), kultúrny, gastronomický CR a agroturizmus • Vytvorenie efektívneho partnerstva medzi jednotlivými subjektmi verejného a súkromného sektora, vrátane orgánov štátnej správy pri tvorbe koordinovanej stratégie turizmu	sociálnou infraštruktúrou (komerčná aj nekomerčná vybavenosť) najmä v „satelitoch“ (suburbiách) Bratislavy TURIZMUS • Nedostatočné partnerstvo aktérov a koordinovaný postup rozvoja CR • Zanedbanie profesionálnej prípravy odborníkov v oblasti turizmu • Nedostatočný rozpočet samosprávy pre manažment turizmu a propagáciu • Nezájem vlastníkov a správcov pamiatok o ich údržbu • Degradácia a zánik historických, architektonických a urbanistických hodnôt a technických pamiatok
---	---

Atraktivity územia, vplývajúce na potenciál

Prírodné atraktivity v okrese Malacky

- **Malé Karpaty:** Bridlicová štôlna Marianka, Medené Hámre, Pod Pajštúnom, Vysoká, Pohanská, Vápenná (Roštún - rozhľadňa), Kršlenica, Veľký Peterklín (rozhľadňa), Deravá skala (Plavecký Mikuláš)
- **Záhorská nížina:** Cyklistický náučný chodník nivou Moravy (Devín – Moravský Sv. Ján), Sandbergsko –pajštúnsky geopark, Rašelinisko Bezodné (Plavecký Štvrtok); - jazerá, vodné nádrže a kúpaliská: Rekreačná oblasť Rudava (Malé Leváre), Jakubovské rybníky, Kuchyňa, Rohožník (Vývrat), Pieskovňa (Plavecký Štvrtok), Štrkovisko na Židovkách (Vysoká pri Morave), Vodná nádrž Lozorno, Biobazén Borovica, areál Kamenný mlyn, Lábske jazero.

Kultúrne a historické atraktivity v okrese Malacky

- **Profánne pamiatky:** Hrad Pajštún, Plavecký hrad, Pálfiovský kaštieľ a park v Malackách a Stupave.
- **Sakrálné pamiatky:** Pútnické miesto a pamiatková zóna v Marianke,
- **Kresťanské chrámy:** Kaplnka Svätých schodov v kostole Nepoškvrneného počatia Panny Márie, Kostol Mena Panny Márie; Židovská synagoga v Malackách a Stupave.
- **Múzeá a galérie:** Habánsky dvor vo Veľkých Levároch, Pamätná izba Martina Benku v Kostolišti, Múzeum M. Tillnera v Malackách, Uhorské múzeum v Záhorskej Vsi.
- **Iné atrakcie:** Abeland dedina remesiel a umenia, Adventure Park Karpaty (Kuchyňa), Biofarma Príroda (Stupava), vojenské bunkre (popri riekach Morava a Malina), Dračí hrádok (Borinka), golf (Eurovalley Golf Park Malacky, Golf Club Pegas Lozorno, Golf Club Carpatia Záhorská Bystrica).

Produktové línie CR v okrese Malacky

- **Kultúrne podujatia medzinárodného i regionálneho významu, kultúrne zážitky:** Malokarpatské dni, Dni zelá Stupava, Adventné Malacky
- **Akčné aktivity, zážitky, aktívny šport, pohyb v prírode:** poľovačka a zber húb, bežecké a zjazdové lyžovanie, cykloturistika, pešia turistika, trekking, športové lezenie, trendové športy, jazda na koni, jazerá - vodné športy, golf
- **Významné osobnosti, legendy:** osobnosti politiky, vedy a techniky, výtvarného umenia, literatúry, osobnosti kráľovských rodov, šľachtici
- **Ekoturizmus:** borovicové lesy, pozorovanie vtákov pri rieke Morava, geoturizmus (Národný geopark Malé Karpaty)
- **Voluntarizmus:** CHKO Záhorie, CHKO Malé Karpaty, chránené areály, vodné plochy, chránené areály, pamiatkové objekty
- **Kultúra:** workshopy ľudových remesiel, hrady, galérie, múzeá, architektúra
- **Gastro-zážitky:** jedlo na farme, zabíjačky
- **Vidiecky turizmus a agroturizmus:** zber húb, spracovanie húb, teambulding, chov koní, chov oviec, rybolov, remeselné trhy
- **Náboženstvo:** sakrálné kresťanské a židovské pamiatky, pútnické miesto (Marianka a Sväté schody v Malackách)
- **Smart (inteligentné systémy):** geocaching, geophoto, geovideo
- **Sociálny CR:** školy v prírode, rekreačné pobyty pre seniorov, informácie o prístupnosti pre ľudí so zdravotným

Udržateľný turizmus a rozmanitá kultúra

- **Kľúčové problémy a výzvy**

- Málo využívané územie na pobyty dlhodobého charakteru;
- Nedostatočne rozvinutý vidiecky turizmus, gastroturizmus a agroturizmus;
- Nedostatočne využitý potenciál pre rekreáciu na rieke Morava, prírodných jazerách a štrkoviskách;
- Slabo rozvinutý potenciál tematických ciest;
- Nastavenie verejnej dopravy prednostne na prepravu osôb do/zo zamestnania, menej vyhovujúce potrebám CR a voľnočasovým aktivitám; slabo rozvinutá sieť cyklistických chodníkov a cykloturistických trás mimo horských častí regiónu;
- Nízka miera spolupráce medzi aktérmi cestovného ruchu, nízka úroveň profesionalizácie a kvality služieb;
- Zlý technický stav viacerých národných kultúrnych pamiatok, nedobudovaná infraštruktúra historických kaštieľov a ich parkov, hradov a sakrálnych objektov;
- Modernizačný dlh kultúrnych inštitúcií, chýbajúca infraštruktúra pre kultúrno-kreatívny priemysel.

Kľúčové riešenia

- Rozvoj turizmu v prírode a vidieckeho turizmu (rozvoj pamiatok spojených s historickou komunitou habánov, podpora tvorby produktov spojených so zážitkovými aktivitami a gastroturizmom, lokálne farmy a ranče ako turistické atrakcie, podpora regionálnej značky a tradičných produktov);
- Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného turizmu (modernizácia infraštruktúry pre rekreáciu pri vode, rozvoj vodného a výletného turizmu na rieke Morava, výstavba novej infraštruktúry);
- Rozvoj tematických ciest (budovanie infraštruktúry a zážitkových atrakcií);
- Rozvoj udržateľnej mobility v cestovnom ruchu (budovanie rekreačných cyklociest a cyklochodníkov, podpora turistického vlaku na Záhorie, úprava grafikonov verejnej dopravy);
- Obnova národných kultúrnych pamiatok a budovanie doplnkovej infraštruktúry so zámerom ich zatraktívnenia a komplexného využitia pre rôzne cieľové skupiny;
- Podpora vzniku kreatívnych centier a modernizácia kultúrnych inštitúcií;
- Profesionalizácia ľudských zdrojov v cestovnom ruchu a kultúre (zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov, podpora odborného vzdelávania predovšetkým na úrovni stredného školstva).

Pálffyovský kaštieľ v Malackách – spomína sa v Konceptii rozvoja tematických ciest na území Bratislavského samosprávneho kraja a Trnavského samosprávneho kraja.

- *„Malacký kaštieľ, pôvodne barokové reprezentačné šľachtické sídlo postavené Pálfiovcami, predstavuje štvorkrídlový, uzatvorený objekt s vnútorným nádvorím. Radikálna prestavba kaštieľa sa datuje do začiatku 19. storočia, kedy sa mení pôvodný vzhľad fasád i interiéru v duchu klasicistických princípov. Barokovú záhradu vystriedal pre klasicizmus charakteristický anglický park. Po úpravách v klasicistickom slohu a iných zásahoch dostal kaštieľ dnešnú podobu. Z pôvodnej fasády kaštieľa tu zostal ohradený balkón nad hlavným vchodom a vzácne francúzske komíny na streche. Súčasťou kaštieľa je aj zaujímavé riešenie odvodňovací systém, ktorý predstavuje samostatnú a osobitú atrakciu. Parkom vedie od Čiernej brány ku kaštieľu platanová aleja. Park umožňuje konanie rôznych akcií aj veľkého rozsahu. V kaštieli sa nachádza múzeum, v skôr zrekonštruovaných priestoroch kaštieľa sa nachádza Pálffyovská izba s dobovým nábytkom. V súčasnosti je kaštieľ pre ďalšiu rekonštrukciu dočasne uzavretý pre verejnosť.“*

Špecifikácia regiónu Malacky:

Každý okres má svoje špecifiká, ktoré tvorí história a samotná kultúrna krajina.

Okres Malacky je silno napojený na turizmus, čo je spôsobené pohorím Malé Karpaty, ktoré navštevujú najmä obyvatelia samotného regiónu, ale aj BSK.

BSK nemá v tomto okrese zriaďované kultúrne zariadenie okrem dlhodobo zatvoreného Múzea F. Kostku, ktoré má v správe Malokarpatské múzeum v Pezinku. Župa odkúpila tzv. predný dom rodiny Kostkových, aby tam mohlo vzniknúť kreatívne centrum.

Projekty podporené BRDS v regióne

Z okresu Malacký sa o podporu v rámci BRDS uchádzalo 37 projektov v celkovej žiadanej sume 228 202,90 €, podporených bolo 5 projektov v celkovej výške 19 200 €.

Materina dúška	Festival na 4 sudoch 2020
Mestské centrum kultúry Malacký	Stretnutie s históriou
Občianske združenie POUR ART	Kultúrne leto v Stupave
Verbunk s.r.o.	Časopis TANEC
Záhorácky folklór	III. Frolová notečka - folklórna prehliadka

Pohľad BSK na samotný kaštieľ:

- Kaštieľ v Malackách (k tomu patrí rozsiahly areál) je veľmi veľké sústo. Základný problém takýchto veľkých objektov je v tom, že sa narušili prirodzené väzby a využitie. V minulosti boli na vrchole majetkovej a ekonomickej pyramídy významných rodov a slúžili ako reprezentačné sídla. Na ich prevádzku generovali zdroje ich majetky a hospodárske aktivity roztrúsené po celej Európe.
- Príkladov, kedy sa po všetkých spoločenských a politických zmenách konverzia na iné využitie vydarila, je málo: napríklad Bratislavský hrad (obnovil sa až keď sa stal sídlom najvyšších orgánov SR), Červený kameň (ako súčasť infraštruktúry SNM saturuje celý bývalý Západoslovenský kraj). V Bratislave je, logicky, takých objektov viac. Ale všeobecne na Slovensku je to pár hrozienok spomedzi hradov, zámkov a kaštieľov. Zvyšok zanikol, je v ruinách, alebo smeruje k zániku.

Aj keď štát takéto veľké objekty využíval (nemocnice, kasárne, školy...), boli pre štát bremenom – stavebno-technicky nevyhovovali, mali drahú prevádzku a údržbu, pamiatková ochrana všetko komplikovala. Preto sa štát po r. 1989 väčšiny takýchto komplexov s chuťou zbavil - delimitoval ich na samosprávy. Len pár samosprávam sa podarilo takéto pamiatky obnoviť a nájsť zmysluplné využitie. Pozitívnym príkladom je napríklad zámok v Hlohovci.

Bratislavská župa vlastnila v minulosti podiel kaštieľa vo Veľkom Bieli, ktorý však odpredala. Župe zostal kaštieľ a park v Malinove (obec by mala vlastniť štvrtinu parku). Od r. 2010, kedy sa z kaštieľa odsťahovala škola, je kaštieľ bez využitia a chátra. A župa má len náklady na stráženie a nevyhnutné opravy.

Výzvy ďalšieho rozvoja kaštieľa v Malackách / možnosti participácie zo strany župy:

Kaštieľ s areálom v Malackách donedávna slúžil ako nemocnica. Je porovnateľný veľkosťou aj výškou potrebných investícií ako kaštieľ v Malinove.

Momentálne má mesto zmluvu s miestnym občianskym združením, ktoré sa o kaštieľ ako-tak stará a po kúskoch ho spolu s mestom obnovuje. Ale vyzerá to na dlhé roky, ak nie desaťročia.

Relatívne funkčný model je spolupráca miestnej samosprávy s tretím sektorom.

Župa by mohla participovať na využívaní - napríklad by v kaštieli v Malackách mohla vzniknúť filiálka niektorej župnej kultúrnej inštitúcie, alebo napríklad vytvorenie depozitárov, reštaurátorské pracovisko. S tým, že župa by saturovala prevádzkové náklady, a zároveň by to umlčalo kritikov, ktorí často tvrdia, že na Záhorí župa nepodporuje kultúru. Optimálnym riešením by bolo prekonať partikulárne fungovanie jednotlivých subjektov štátnej sféry, regionálnych a miestnych samospráv a pokúsiť sa o zmysluplný model fungovania, na ktorom by sa podieľal každý zo subjektov.

Pozitívny príklad udržateľne fungujúceho objektu v podobnej mierke

- Zámok v Hlohovci:

Dnešnú, barokovo klasicistickú podobu zámok nadobudol medzi rokmi 1750 až 1800. To už zámok vlastnili Erdödyovci, ktorí si tu vytvorili reprezentačné a kultivované sídlo s početnými umeleckými zbierkami a unikátnym empírovým zámockým divadlom.

Areál dopĺňali viaceré hospodárske objekty a veľkorysý zámocký park s francúzskymi terasami. Poslední majitelia opustili zámok v roku 1945.

Na konci a tesne po vojne bola v zámku umiestnená nemocnica Červenej armády. Sovietski vojaci za asistencie miestnych obyvateľov totálne vyrabovali vzácny inventár vrátane pôvodného nábytku.

V päťdesiatych rokoch zámok nevhodne a necitlivo prestavali pre potreby reedukačného centra.

Totálnou ranou bol však rok 1999, keď sa ústav odsťahoval a rozsiahly zámocký kolos zostal opustený a vydaný napospas poveternostným vplyvom a nepozvaným hosťom.

Nádej na záchranu pamiatky svitla až po pätnástich rokoch, keď si v roku 2014 miestni aktivisti založili občianske združenie „Zámok Hlohovec“. Postupne začali objekt čistiť a zachraňovať, čo sa dalo. Ich úsilie na seba strhlo záujem verejnosti a v roku 2016 iniciatívu pri záchrane zámku prevzalo mesto Hlohovec, ktoré zámok vlastní.

Ešte v tom istom roku sa podarilo zrealizovať rekonštrukciu strechy. V roku 2018 prišla na rad stavebná obnova vnútorných priestorov na 1. a 3. nadzemnom podlaží.

Rekonštruované bolo aj nádvorie vrátane fasád. Nasledujúci rok mesto pokračovalo obnovou časti vonkajších fasád aj interiérového vybavenia.

V súčasnosti je zrekonštruovaná takmer polovica vnútorných priestorov, nádvorie a dve vonkajšie fasády.

Zámok znovu ožil. Aj keď sa zmenilo jeho využitie a slúži verejnosti.

Návštevník tu dnes nájde expozície mestského Vlastivedného múzea či expozíciu vizuálneho umenia Mestského kultúrneho centra. Klenotom zámku je tiež funkčné zámocké Empírové divadlo.

Svoje reprezentatívne priestory tu má aj mesto.

Pozoruhodne starostlivo je udržiavaný príľahlý park.

Obnova takého rozsiahleho pamiatkového objektu je veľmi komplikovaný a dlhodobý proces na niekoľko desaťročí.

Dôležité je začať, nenechať zaniknúť a vykonať rozhodujúce kroky na jeho záchranu. Mať víziu, ale aj vedieť, ako ju naplniť.

Vďaka tomu, že záchrana a obnova zámku patrila medzi priority mesta, odrazilo sa to aj v koordinácii projektu a v získavaní prostriedkov z externých zdrojov. Takú veľkú investíciu by si samotné mesto nemohlo dovoliť.

Hlavné problémy pri participácii na týchto projektoch:

- Kompetenčné spory medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnym samosprávami.
- Slabá koordinácia medzi štátnou správou, obcami/mestami a regionálnymi samosprávami.
- Legislatívne a politické prekážky pri dotovaní investícií do majetku, ktorý nie je majetkom BSK.
- Náročnosť procesu verejného obstarávania.
- Vysoké investičné náklady.
- Obmedzená možnosť BSK čerpať zdroje z európskych finančných mechanizmov.
- Relatívne nízka priorita oblasti kultúry v BSK v porovnaní s inými oblasťami.

Vtipná a pozitívna bodka na záver:

Stredočeský kraj prebudoval podobne veľký objekt s areálom na Stredočeskú galériu – jej oficiálny názov je GASK (Galéria Stredočeského kraja).

Chcelo to „len nejakých“ 50 miliónov EUR na obnovu a technologickú adaptáciu a 5 miliónov EUR ročne na prevádzku a akvizičnú činnosť.

A galériu župa nemá, tak prečo nesnívať o jej zriadení v Malackách. 😊

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ!

Priestor na otázky.

